

ΕφαΘ 2211/2010

Πρόεδρος Α. Καρέλλου, Πρόεδρος Εφετών
Εισηγήτρια Σ. Ντάντου, Εφέτης
Δικηγόροι Ε. Κάρκας, Φ. Μπούμη

Διατάξεις: άρθρα 1 [παρ. 1], 2 [παρ. 1] Ν 2121/1993 , 6 Οδηγίας 93/98/ΕΟΚ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ. Προστασία πνευματικής ιδιοκτησίας. Με το Ν 2121/1993 προστατεύονται και οι πρωτότυπες φωτογραφίες. Έννοια πρωτοτυπίας. Επιδίκαση αποζημίωσης και χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη.

[...] Κατά το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν 2121/1993 «οι πνευματικοί δημιουργοί, με τη δημιουργία του έργου, αποκτούν πάνω σ' αυτό πνευματική ιδιοκτησία, που περιλαμβάνει, ως αποκλειστικά και απόλυτα δικαιώματα, το δικαίωμα της εκμετάλλευσης του έργου (περιουσιακό δικαίωμα) και το δικαίωμα της προστασίας του προσωπικού του δεσμού προς αυτό (ηθικό δικαίωμα). Με το άρθρο 2 παρ. 1 του ίδιου νόμου ορίζεται ότι: «Ως έργο νοείται κάθε πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή, ιδίως τα γραπτά ή προφορικά κείμενα, οι μουσικές συνθέσεις, με κείμενο ή χωρίς... οι φωτογραφίες, τα έργα των εφαρμοσμένων τεχνών, οι εικονογραφήσεις, οι χάρτες, τα τρισδιάστατα έργα, που αναφέρονται στη γεωγραφία, την τοπογραφία, την αρχιτεκτονική ή την επιστήμη.

Από τον συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων προκύπτει, ότι το έργο, ως πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή, προσιτή στις αισθήσεις, προστατεύεται από τις εν λόγω και λοιπές διατάξεις του νόμου αυτού, εφόσον ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις της γενικής ρήτρας (άρθρο 2 παρ. 1), δηλαδή εφόσον είναι πρωτότυπο. Η «πρωτοτυπία», η έννοια της οποίας δεν προσδιορίζεται γενικά από το νόμο, είναι κατά την κρατούσα στη νομολογία άποψη, η κρίση ότι, κάτω από παρόμοιες συνθήκες και με τους ίδιους στόχους, κανένας άλλος δημιουργός, κατά λογική πιθανολόγηση, δεν θα ήταν σε θέση να δημιουργήσει έργο όμοιο ή ότι παρουσιάζει μία ατομική ιδιομορφία ή ένα ελάχιστο όριο «δημιουργικού ύψους», κάποια απόσταση δηλαδή από τα ήδη γνωστά ή αυτονόητα. Όπως αναφέρθηκε με τις διατάξεις του νόμου προστατεύονται και οι φωτογραφίες, για τις οποίες απαιτείται πρωτοτυπία, συνισταμένη στο να είναι αυτές «προσωπικό πνευματικό δημιούργημα του δημιουργού τους και να αντανakλά την προσωπικότητά του», με αποκλεισμό κάθε άλλου αυστηρότερου κριτηρίου (βλ. και άρθρο 6 της Οδηγίας 93/98 της ΕΟΚ και ΑΠ 152/2005 ΕλλΔνη 47,493).

Στην προκειμένη υπόθεση [...] αποδείχθηκαν τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Ο ενάγων είναι επαγγελματίας «φωτορεπόρτερ», μέλος της ένωσης «φωτορεπόρτερ» Ελλάδος (ΕΦΕ) και για το σκοπό αυτό διατηρεί και εκμεταλλεύεται πρακτορείο φωτοειδησεογραφικού τύπου στην [...]. Με την ιδιότητά του αυτή τον Σεπτέμβριο του έτους 1978 δημιούργησε την επίδικη φωτογραφία, στην οποία απεικονίζεται ο μουσικοσυνθέτης να διευθύνει την ορχήστρα σε μία συναυλία κατά τη διάρκεια του 4ου Φεστιβάλ της (.....) στο Αττικής. Ο εναγόμενος χρησιμοποίησε για πρώτη φορά την επίδικη φωτογραφία το καλοκαίρι του έτους 1979 για τις ανάγκες της μουσικής παράστασης με τον τίτλο «.....», που παρουσιάστηκε στο θέατρο «.....», και για δεύτερη φορά στις αρχές του Ιουλίου 2004, όταν άρχισαν οι παραστάσεις της θεατρικής σειράς «.....», που παρουσιάστηκε και πάλι στο θέατρο «.....», ιδιοκτησίας του εναγομένου, η πρόσοψη του οποίου κοσμήιτο από την συγκεκριμένη φωτογραφία σε πολύ μεγάλο μέγεθος, ενώ παράλληλα χρησιμοποίησε την επίδικη φωτογραφία στα πλαίσια της διαφημιστικής προώθησης της τελευταίας παράστασης σε τηλεοπτικά

διαφημιστικά «σποτ», σε έντυπα θεατρικά προγράμματα και σε διαφημιστικά φυλλάδια «φείγ-βολάν». Η επίμαχη φωτογραφία συνιστά πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα και έργο τέχνης του ενάγοντος, που αντανakλά την προσωπικότητα αυτού, παρουσιάζει όριο δημιουργικού ύψους και μάλιστα ιδιαίτερα υψηλού αν ληφθεί υπόψη, ότι απεικονίζει τον μεγάλο μουσικοσυνθέτη σε στιγμή δημιουργικού οίστρου, η δε έκφραση του προσώπου και η κίνηση των χεριών είναι ιδιαίτερα αντιπροσωπευτικές της προσωπικότητας του ανωτέρω συνθέτη. Επίσης, εμφανίζει πρωτοτυπία, καθόσον δεν αποτελεί απλή φωτογραφική απεικόνιση του εικονιζόμενου αλλά αποδεικνύει την «ατομικότητά» της, η οποία αντανakλά την ιδιαιτερότητα της δημιουργικής διαδικασίας του φωτογράφου-«φωτορεπόρτερ» ενάγοντος, η οποία συνίσταται, στοιχειοθετείται και αποδεικνύεται με την επιλογή του υλικού και την ρύθμισή του για να σχηματιστεί η δημιουργική ιδέα, την διευθέτηση των μερών της εργασίας του, την σπουδή κάθε μέρους της, την προσαρμογή και την εναρμόνιση του ενός με το άλλο, έτσι, ώστε να απαρτίζουν ένα αρμονικό σύνολο και να διαθέτει η ένδικη φωτογραφία «στατιστική μοναδικότητα», με την έννοια, ότι κάτω από τις ίδιες, ακριβώς, συνθήκες και με τους ίδιους στόχους, κανένας άλλος δημιουργός, κατά λογική πιθανολόγηση, δεν θα ήταν σε θέση να δημιουργήσει έργο όμοιο, που να παρουσιάζει ατομική ιδιομορφία ή ένα ελάχιστο όριο δημιουργικού ύψους, ώστε να ξεχωρίζει ή να διαφοροποιείται από τα έργα της καθημερινότητας. Επομένως, το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο, το οποίο με την εκκαλουμένη απόφασή του έκρινε, ότι η ένδικη φωτογραφία αποτελεί πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα του ενάγοντος δεν έσφαλε και τα αντίθετα υποστηριζόμενα από τον εκκαλούντα-εναγόμενο με τον δεύτερο λόγο της έφεσής του είναι απορριπτέα ως αβάσιμα κατ' ουσία.

Περαιτέρω αποδείχθηκε, ότι ο εναγόμενος χρησιμοποίησε την ένδικη φωτογραφία εν γνώσει του, ότι αυτή ανήκει στον ενάγοντα, ιδιαίτερα μετά την εγχείριση σ' αυτόν στις 20.8.2004 επιστολής του ενάγοντα, με την οποία διαμαρτυρόταν για την αμέσως ανωτέρω περιγραφόμενη χρήση της εν λόγω φωτογραφίας, δεδομένου, ότι δεν υπήρχε έγγραφος τύπος, που απαιτείται για την άδεια εκμετάλλευσής της (άρθρο 14 του Ν 2121/1993), ενώ ο εναγόμενος, ως έμπειρος θεατρικός παραγωγός γνώριζε, ότι τα πνευματικά δικαιώματα (περιουσιακά και ηθικά) επί της φωτογραφίας ανήκουν αποκλειστικά στον δημιουργό και όχι στον απεικονιζόμενο με αποτέλεσμα η γραπτή συναίνεση του μουσικοσυνθέτη για την χρησιμοποίηση της εν λόγω φωτογραφίας να μην ασκεί έννομη επιρροή στην παρούσα δίκη.

Εξάλλου, η μη διαμαρτυρία του ενάγοντα για την παράνομη χρήση της ένδικης φωτογραφίας του από τον εναγόμενο το καλοκαίρι του έτους 1979 για τις ανάγκες της μουσικής παράστασης με τον τίτλο «.....», που παρουσιάστηκε στο θέατρο «.....» δεν είναι ικανή από μόνη της να στηρίξει την βασιμότητα της ένστασης καταχρηστικής άσκησης του ένδικου δικαιώματος του ενάγοντος (άρθρο 281 ΑΚ), καθόσον η μόνη για μεγάλο διάστημα αδράνεια του δικαιούχου και η καλόπιστη πεποίθηση του υπόχρεου ότι δεν υπάρχει το δικαίωμα ή δεν πρόκειται ν' ασκηθεί κατ' αυτού δεν αρκεί κατ' αρχή να καταστήσει καταχρηστική την άσκηση (ΑΠ Ολ 2/2002 ΕλλΔνη 43,681) αλλά πρέπει να συνοδεύεται και από άλλες προϋποθέσεις, υπό τις οποίες αυτή θα μπορούσε να κριθεί καταχρηστική και οι οποίες στην συγκεκριμένη υπόθεση ούτε αναφέρονται και ούτε αποδεικνύονται.

Επομένως δεν αποδείχθηκε συμπεριφορά του ενάγοντα, η οποία, κατά τις περί δικαίου και ηθικής αντιλήψεις του μέσου κοινωνικού ανθρώπου, να δημιουργήσει ευλόγως την πεποίθηση στον εναγόμενο ότι ο ενάγων δεν θα ασκήσει τα δικαιώματα, που απορρέουν από το επίμαχο πνευματικό του έργο. Η δε παράλειψη από την πλευρά του ενάγοντος να γνωστοποιήσει στον εναγόμενο την ιδιότητά του ως δημιουργού της ένδικης φωτογραφίας αλλά και τη μη μεταβίβαση του δικαιώματος εκμετάλλευσής της σε τρίτο πρόσωπο δεν συνετέλεσαν στην πρόκληση της επίδικης ζημίας του ενάγοντος, όπως ισχυρίζεται ο εναγόμενος, ο οποίος, όπως προαναφέρθηκε και μετά την γραπτή διαμαρτυρία του ενάγοντος προς αυτόν στις 20.8.2004 για την παράνομη χρήση της ένδικης

φωτογραφίας, συνέχισε να κάνει χρήση αυτής. Επομένως, οι ενστάσεις περί καταχρηστικής ασκήσεως του δικαιώματος του ενάγοντος και ιδίου πταισματος (άρθρο 300 ΑΚ), τις οποίες ο εναγόμενος πρότεινε ενώπιον του πρωτοβαθμίου Δικαστηρίου και παραδεκτώς επανυποβάλλει και ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου με τον τέταρτο λόγο της κρινόμενης έφεσής του, θα πρέπει ν' απορριφθούν ως αβάσιμες κατ' ουσία.

Με βάση τα εκτιθέμενα οι ενέργειες του εναγομένου συνιστούν υπαίτια προσβολή της πνευματικής ιδιοκτησίας του ενάγοντος και ειδικότερα του περιουσιακού και ηθικού του δικαιώματος, ως δημιουργού της συγκεκριμένης φωτογραφίας και κατά συνέπεια ο εναγόμενος υποχρεούται σε καταβολή αποζημίωσης προς τον ενάγοντα, η οποία δεν μπορεί να είναι κατώτερη από το διπλάσιο της αμοιβής, που συνήθως καταβάλλεται για το συγκεκριμένο είδος της εκμετάλλευσης, που έκανε χωρίς την άδεια ο υπόχρεος (άρθρο 65 παρ. 2 του Ν 2121/1993). Από τα προαναφερθέντα αποδεικτικά μέσα αποδείχθηκε, ότι η αμοιβή, που καταβάλλεται για τη χρήση της ένδικης φωτογραφίας στην πρόσοψη του θεάτρου σε πολύ μεγάλο μέγεθος, σε τηλεοπτικά-διαφημιστικά μηνύματα «spot», καθώς και στα έντυπα θεατρικά προγράμματα για όλη την διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου ανέρχεται στο ποσό των 1.500 ευρώ, η οποία θεωρείται εύλογη, ενόψει της ως άνω αναφερόμενης καλλιτεχνικής αξίας της φωτογραφίας. Έτσι, η αποζημίωση για την παράνομη χρήση της εν λόγω φωτογραφίας ανέρχεται στο ποσό των 3.000 ευρώ (ήτοι: 1.500 x 2). Το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο, το οποίο με την εκκαλούμενη απόφασή του επιδίκασε στον ενάγοντα μεγαλύτερη αποζημίωση και συγκεκριμένα 5.000 ευρώ (ήτοι: 2.500 ευρώ x 2), έσφαλε, όπως βασίμως παραπονιέται ο εκκαλών-εναγόμενος με τον έκτο λόγο της έφεσής του, ο οποίος πρέπει να γίνει δεκτός, ως βάσιμος κατ' ουσία. Αντίθετα, τα ισχυριζόμενα από τον εκκαλούντα-ενάγοντα, με τον πρώτο λόγο της έφεσής του, ότι δηλαδή η επιδικασθείσα αποζημίωση είναι πολύ μικρή και πρέπει να του επιδικασθεί η αιτηθείσα απ' αυτόν, που ανέρχεται στο ποσό των 50.000 ευρώ, πρέπει ν' απορριφθούν, ως αβάσιμα κατ' ουσία.

Περαιτέρω, αποδείχθηκε, ότι από την παράνομη και υπαίτια χρησιμοποίηση της επίμαχης φωτογραφίας από τον εναγόμενο, την αποκλειστική εκμετάλλευση της οποίας είχε ο ενάγων χωρίς την σχετική άδεια του τελευταίου, προκλήθηκε σ' αυτόν (ενάγοντα) ηθική βλάβη, γιατί τρώθηκε η φήμη, η πίστη και η υπόσταση από την επισφαλή ασφάλιση των δικαιωμάτων του, των οποίων αποκλειστικά και μόνον έχει ο ενάγων, για την οποία πρέπει να του επιδικασθεί χρηματική ικανοποίηση, το εύλογο ποσό της οποίας, λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών τελέσεως της αδικοπραξίας, του είδους της προσβολής του ενάγοντος, της περιουσιακής κατάστασης και της κοινωνικής θέσης των διαδίκων ανέρχεται, σύμφωνα και με τα διδάγματα της κοινής πείρας και λογικής σε 3.000 ευρώ. [...]

Απορρίπτει την έφεση του ενάγοντος και δέχεται την έφεση του εναγομένου.